

POSITION PAPER

OVER PROSTITUTIEWETGEVING

DOOR JONGERENBEWEGING EXXPOSE

Vorbereidend op het debat van dd 3 september naar aanleiding van het burgerinitiatief 'Ik ben onbetaalbaar' waarbij 50.000 jonge Nederlanders pleiten voor het strafbaar stellen van het kopen van seks, in navolging van het gelijkheidsmodel in Zweden.

POSITION PAPER INDEX

1 – waarom is prostitutie een probleem?	3
2 – aanpak en wetgeving	6
- legale prostitutie versus illegale prostitutie	
- gevolgen van het beleid en effect op mensenhandel	
- effect op mentaliteit	
3 – tijd voor een nieuw beleid	9
- het 'nordic model' of 'gelijkheidsmodel'	
- werkzaamheid beleid in Zweden	
- kritiek op Zweden	
- Noorwegen	
- Europa	
- Frankrijk	
4 – waarom niet een ander beleid dan het gelijkheidsmodel	16
- Nieuw-Zeeland	
- Andere modellen	
5 – over de scepsis	18
6 – over Exxpose	19
7 – bronnen	20

1 - WAAROM IS PROSTITUTIE EEN PROBLEEM?

Prostitutie is ongelijkheid. Waar de meeste mensen in de prostitutie vrouw¹ zijn, afkomstig uit een minderheidsgroep en van jonge leeftijd², hebben sekskopers geen demografische kenmerken zoals etniciteit, sociaaleconomische status en relatiestatus die hen verbinden, maar zijn wel voornamelijk man³.

Deze voornamelijk vrouwen die in de prostitutie belanden, geven veelal geldnood⁴ als oorzaak aan. Dit geldt zowel voor mensen in de escort als in de raamprostitutie. Onderzoek wijst uit dat mensen ook in de prostitutie belanden door een zekere kwetsbaarheid⁵. Men heeft in de jeugd te maken gehad met seksueel misbruik, lichamelijke mishandeling en/of verwaarlozing. Verder heeft de meerderheid van de mensen in de prostitutie een pooier⁶.

"As long as prostitution is seen as nothing more than an alternative form of 'work' principally for women, a substantial group of multiply disadvantaged people will remain trapped in sexual exploitative conditions that are tantamount to slavery from which they can rarely escape. Prostitution, as such, is antithetical to social equality."

MAX WALTMAN, RESEARCHER STOCKHOLM UNIVERSITY IN POLITICAL SCIENCE.

De gevolgen van het werken in de prostitutie zijn groot. Onderzoek toont aan dat, ongeacht waar de prostitutie plaatsvindt (straat, bordeel e.a.), prostitutie in zichzelf schadelijk is⁷. Veel mensen in de prostitutie hebben last van PTSS. Dit is een diagnose uit de DSM, gerelateerd aan extreem geweld, zoals seksueel geweld. In dit onderzoek heeft men gecontroleerd dat de prostitutie in zichzelf dit trauma oplevert, nog los van trauma uit de kindertijd⁸.

Naast het trauma waar mensen in de prostitutie veel aan lijden, hebben zij veel last van seksueel overdraagbare ziektes, en misbruik van verdovende middelen.⁹

Selena Torsius heeft jarenlang in de prostitutie gewerkt. Ook is ze jarenlang bestuurslid geweest van Proud, de vereniging die zegt op te komen voor belangen van sekswerkers. Selena is bekend geworden als de 'happy hooker' in de media. Na intensieve hulpverlening durfde ze uit te stappen. Selena bleek een slachtoffer van mensenhandel, maar werd eerder nooit zo herkend.

“Ik vraag me af hoe het kan dat zoveel vrouwen in de prostitutie hetzelfde verhaal hebben als ik. Een verhaal van seksueel misbruik, minderjarig beginnen, diep ongelukkig achter de ramen staan, voor een pooier werken, overleven. In Nederland lijken we het niet erg te vinden dat dat de werksituatie is van vrouwen en transmensen in de prostitutie. Nederlanders gaan ervan uit dat vrouwen het leuk vinden om in de prostitutie te werken. Maar ik kan je vertellen: dat zijn er heel weinig. Laten we al die vrouwen daar staan? Vinden we het prima dat deze vrouwen ongelukkig zijn en mannen daar misbruik van mogen maken?”

Toen ik mezelf als sekswerker uitsprak, wist de media me altijd te vinden. Nu ik mijn echte, eerlijke verhaal doe, word ik niet meer gehoord. Dat is precies het probleem in Nederland. De meeste vrouwen in de prostitutie zijn kwetsbaar en ongelukkig, maar daar wordt niet naar geluisterd. Mensen willen het niet weten. Alleen de happy hookers die voor hun eigen belangen opkomen, worden in de media gehoord. Op hen wordt de wetgeving afgestemd. Het huidige beleid deed het minste recht aan mijn situatie, hoewel ik dat zelf destijds niet in kon zien. Prostitutie is op dit moment een recht van mannen en daarmee een onrecht aan vrouwen. Het is tijd dat het kabinet dit ongemakkelijke feit onder ogen durft te komen.”

Kenmerkend aan prostitutie is dat degene in de prostitutie in eerste instantie geen seks wil met degene die dit vraagt, maar dat het aanbod van geld deze ‘nee’ verandert in een ‘ja’. De toestemming voor seks wordt afgekocht door de koper.

Het risico van prostitutie is ook groot. Er zijn veel expliciete misstanden, er is veel geweld in de branche, en veel mensenhandel. Door de ongelijkwaardige situatie tussen de verkoper en koper, is de verkoper in een kwetsbare positie. Doordat de vraag naar seks veelal vanuit de Nederlandse man komt, maar het aanbod wordt gevuld met voornamelijk vrouwen uit zwakke economieën, stimuleert de sector mensenhandel. Vrouwen worden naar Nederland gebracht om aan de vraag van de Nederlandse sekskoper te voldoen.

In Nederland zijn er naar schatting ongeveer 20.000 - 30.000 mensen in de prostitutie¹⁰. Een van de bekendste plekken waar deze mensen te vinden zijn, is het raamprostitutiegebied in Amsterdam: de Wallen. 95% van de mensen die hier achter de ramen staat is vrouw, 5% is transgender, meer dan de helft is jonger dan 26 jaar en ongeveer de helft komt uit Oost-Europa. Volgens Jolanda de Boer, Senior Officier van Justitie, en Openbaar Aanklager Mensenhandel in Amsterdam (voor de afgelopen 13 jaar) ligt dat percentage inmiddels hoger. Zij geeft aan dat zij tijdens strafrechtelijke onderzoeken binnen het

postcodegebied van de Wallen zag dat 70 - 75% van de vrouwen achter de ramen uit Hongarije afkomstig was, en zo'n 95% uit Oost-Europa. "Er zijn wel Nederlandse vrouwen, maar die zijn in een zeer kleine minderheid wat betreft de raamprostitutie. Overigens bleek uit een strafrechtelijk onderzoek waar ik aan meewerkte, naar de bekendste straat van de Wallen, de Molensteeg, dat achter de dertig ramen van deze straat, geen enkele vrouw niet gedwongen was. Ofwel: alle buitenlandse vrouwen die achter deze ramen werkten waren slachtoffer."

Onze conclusie is dat prostitutie in zichzelf een ongelijkwaardige situatie is, en een vorm van geweld. De Nederlandse aanpak van prostitutie werkt mensenhandel in de hand en ontmoedigt het kopen van seks niet.

2 - AANPAK EN WETGEVING

In Nederland is sinds 2000 het bordeelverbod opgeheven. Het idee achter dit beleid was om schadelijke vormen van prostitutie te bestrijden en vrijwillige prostitutie te normaliseren¹¹. Sindsdien is het runnen van een bordeel en het verhuren van een raam legaal, en het verkopen van seks wordt voor de wet gezien als werk, zolang het plaatsvindt op een locatie met vergunning, en de prostitutie wordt gereguleerd¹².

Legale prostitutie versus illegale prostitutie

Tegelijkertijd zijn de regels rondom de uitwassen van prostitutie aangescherpt. Als we het in Nederland over illegale prostitutie hebben, hebben we het over prostitutie waarbij sprake is van mensenhandel, waarbij de persoon in de prostitutie minderjarig is, of prostitutie plaatsvindt op plekken zonder vergunning.

Gevolgen van het beleid en effect op mensenhandel

Deze twee-splitsing in de aanpak van prostitutie is in 2007 geëvalueerd. Een van de conclusies was dat het lastig is om gedwongen prostitutie van vrijwillige prostitutie te onderscheiden¹³. De zaak rondom de groep Dürdan bevestigde dit nog eens¹⁴. Dit criminele netwerk buitte zo'n 120 vrouwen uit, en kon jarenlang zijn gang gaan binnen de vergunde sector. Ondanks de strengere wet- en regelgeving blijft mensenhandel moeilijk vast te stellen. Legalisering in de prostitutie heeft de georganiseerde misdaad niet verdreven¹⁵. In tegendeel; uit internationaal en Europees onderzoek zijn er aanwijzingen dat het zelfs lastiger is geworden om mensenhandel te bestrijden en de instroom is toegenomen¹⁶. Een rapport van Europol omschrijft Nederland als een 'belangrijke markt voor mensenhandelaren', omdat 'de vraag naar goedkope seksuele diensten en arbeid er hoog is'¹⁷.

Het normaliseren van prostitutie was vooral bedoeld om de positie van mensen in de prostitutie te verbeteren. In de evaluatie in 2006 werden er geen verbeteringen

gevonden in de positie van mensen in de prostitutie¹⁸. Er werd onder andere gekeken naar de arbeidsverhoudingen, het emotioneel welbevinden en tevredenheid met het inkomen van mensen in de legale sector. In 2014 werd er opnieuw naar de positie van de mensen in de prostitutie gekeken¹⁹.

Als opvallend verschil tussen beide evaluaties wordt in het tweede rapport genoemd dat er ten opzichte van 2006 een verbetering lijkt te zijn op het gebied van roken, alcoholgebruik en sporten. Desalniettemin was zowel in 2006 als in 2014 de gezondheid en het welbevinden van mensen in de legale prostitutie slechter dan dat van de gemiddelde Nederlandse burger. Bovendien werd uit beide evaluaties duidelijk dat een meerderheid van de ondervraagden over 5 jaar niet meer in de prostitutie wilde werken.

JOOP VAN RIESSEN, VOORMALIG HOOFDCOMMISSARIS POLITIE AMSTERDAM:

“Raamprostitutie is mensonterend en niet meer van deze tijd. Het sluiten van ramen op de Wallen is symptoombestrijding. Het beeld dat er heerst is dat prostitutie er nu eenmaal eeuwig zal zijn, en dat als er problemen zijn, we wel agenten of handhavers sturen. Alle ramen moeten dicht. Het is kul dat er dan meer mensenhandel komt in de prostitutie. De vrouwen komen hier naartoe vanuit de hele wereld omdat het beeld is dat ze hier mogen werken achter de ramen. Als dat beeld weg is, komen ze niet meer zo massaal hierheen. Of we dan de controle kwijtraken? Wat voor controle? Hebben we nu dan controle? Ik denk dat 80% van de Amsterdammers wil dat we ermee ophouden.”

Effect op mentaliteit

Uit de insteek van de evaluatie van de legalisering van prostitutie, lijkt het er op dat men uitgaat van een bepaalde lage levenskwaliteit in de prostitutie, die niet opgaat voor een andere legale beroepsgroep. Men evalueert niet zozeer op wenselijkheid van de beroepsgroep, maar gaat uit van het feit dat dit ‘beroep’ er nu eenmaal is, en we er maar het beste van moeten maken voor deze mensen.

Een goed beeld van de situatie in de prostitutie is ook lastig van de mensen in de prostitutie zelf te krijgen. Veel mensen die nog in de traumatische situatie zitten, kunnen dit niet als zodanig herkennen, vanuit hun overlevingsstrategie²⁰. Bovendien zetten pooiers (zelf de grootste bron van geweld) de vrouwen vaak onder druk om geen aangifte te doen²¹. Om deze kwetsbare groep te beschermen kunnen we dus niet rekenen op derden (pooiers, bordelen). Derden zijn allereerst gemotiveerd door het maken van winst.

Sekskopers zijn veelal bewust van de situatie waarin mensen in prostitutie verkeren, bijvoorbeeld de uitbuiting die ermee gepaard gaat en dat ze voor pooiers werken ²². Maar deze bezwaren wegen blijkbaar niet op tegen hun 'recht' om seks te kopen.

INEKE VAN BUREN, AANDACHTSFUNCTIONARIS MENSENHANDEL LEGER DES HEILS

“Prostitutie maakt kwetsbaar voor uitbuiting. Deze kwetsbaarheid ontstaat doordat er geld tegenover de seks staat. Er vindt zoveel uitbuiting plaats, we hebben er absoluut geen zicht op hoeveel het wel niet is. Op het moment dat vrouwen bij ons uitstappen uit de prostitutie, zeggen ze vaak ‘ik werd niet gedwongen.’ en later in het proces zeggen ze meestal toch gedwongen te zijn geweest. Ze hebben tijd nodig om dit te herkennen en onder ogen te kunnen zien.”

Zolang prostitutie wordt gezien als een alternatieve vorm van werk voornamelijk voor vrouwen, zal een substantieel groep van kwetsbare mensen vast blijven zitten in een systeem van seksuele uitbuiting, dat zich grenst aan slavernij en waaruit ze zelden kunnen ontsnappen. Het lijkt erop dat Nederland het recht van de sekskoper belangrijker vindt dan de levenskwaliteit van de meerderheid van de vrouwen in de prostitutie, en de ongelijkwaardigheid tussen deze beide partijen.

VANESSA, ERVARINGSDESKUNDIGE LEGER DES HEILS

“Ik ben op mijn zestiende begonnen met het verkopen van seks. Dat was mijn eigen keuze. Hoewel ik zo'n laag zelfbeeld had, dat ik dacht: wat ik mannen met me laat doen, waarom zou ik er ook geen geld voor vragen. Uiteindelijk kreeg ik een pooier, die me ontzettend heeft bedreigd en mishandeld. Zo gaat dat in de prostitutie. Geloof mij, ook als je er zelf voor kiest, je belandt uiteindelijk altijd onder de macht van een pooier. Dat zijn altijd criminele jongens, die deinzen niet terug voor geweld. Maar ook toen ik zonder pooier werkte, dacht ik niet na of ik het eigenlijk wel wilde; dit werk. Ik moest gewoon mijn drugs betalen. Dat verdiende ik zowel als straatprostitutie op de Europalaan in Utrecht, als bij de bekendste club van Amsterdam: Yab Yum. Het is onzin dat er verschil is tussen de vrouwen op de ene of op de andere plek. Misschien in uiterlijk, maar niet in hoe ze zichzelf zien en hoe de mannen met hen omgaan.”

3 - TIJD VOOR EEN NIEUW BELEID

De jongerenbeweging Exxpose stelt, samen met de Europese Commissie en veel andere experts op dit gebied, dat het tijd is voor een nieuw beleid. Tijd om net als in 2000 de vraag te stellen: kan dit niet veel beter, meer geëmancipeerd en menswaardig?

JOLANDA DE BOER, SENIOR OFFICIER VAN JUSTITIE:

"We moeten als samenleving bezinnen op hoe normaal we prostitutie eigenlijk vinden", zegt Senior Officier van Justitie Jolanda de Boer. Als Openbaar Aanklager in Mensenhandelszaken ziet zij de gevolgen van ons beleid in de rechtszaal: mensenhandelaren veroordelen is moeilijk, zolang we prostitutie als normaal beroep behandelen en pooiers toestaan. "Ik zou ervoor willen pleiten dat er binnen de samenleving een veel bredere discussie tot stand komt over wat prostitutie is. Prostitutie is ongelijkheid tussen gender, ras, cultuur; én economische ongelijkheid. Dat er op de Wallen voornamelijk meisjes uit arme gebieden in Oost-Europa werkzaam zijn, dat zegt iets over de aard van het beroep en over hoe wij aankijken tegen het soort vrouwen dat wij willen opofferen om dit beroep uit te voeren. Daar zou de discussie over moeten gaan. Niet over de paar vrouwen die er zelf voor kiezen."

Het 'nordic model' of 'gelijkheidsmodel'

In Zweden is sinds 1999 het kopen van seks verboden²³. Deze wet kwam tot stand na onderzoek naar mensen in de prostitutie en mensen die seks kopen. Hieruit bleek dat de mensen (veelal vrouwen) in de prostitutie daar terecht komen door hun sociale en economische omstandigheden. Prostitutie wordt daarom gezien als ongelijkwaardig en onlosmakelijk verbonden met mensenhandel. De taak van de overheid is om hen te beschermen voor mensen die misbruik willen maken van hun situatie. Dit doet de overheid door het probleem aan te pakken vanuit de vraag, de sekskoper. Het strafbaar stellen van het kopen van seks, gecombineerd met bewustwordingscampagnes en social services, heeft uiteindelijk als doel om het kopen van seks te voorkomen²⁴. Waar de wet in eerste instantie een afschrikwekkende werking moet hebben, is het einddoel van Zweden om gedachteverandering over prostitutie te bewerkstelligen.

Werkzaamheid beleid in Zweden

Gebaseerd op de wetenschap dat prostitutie ongelijkwaardig is en schade toebrengt, heeft Zweden zichzelf tot doel gesteld om prostitutie zo veel mogelijk te verminderen.

Dit doen ze door het strafbaar stellen van de sekskopers en derden die verdienen aan prostitutie. De mensen in de prostitutie bieden zij juist hulp. Sociale voorzieningen voor zowel mensen in de prostitutie als sekskopers zijn een essentieel onderdeel van dit beleid, net zoals voorlichting rondom de rationale achter het beleid. MacKinnon, één van de grondleggers van deze wetgeving zei hierover: "Put another way, the law reduces the social hierarchy between the parties, putting prostituted persons in a more substantially equal position than they were before."²⁵

Twintig jaar na invoering van de wet kan men concluderen dat dit beleid inderdaad helpt om prostitutie te verminderen. Uit zowel de evaluaties²⁶ van de Zweedse overheid als ander onderzoek²⁷ zijn de volgende conclusies te trekken:

1. Een vermindering van het aantal mensen in de prostitutie door de tijd heen.

In 2008 concludeerde Noorse onderzoekers dat er in Zweden ongeveer 300 mensen in de straatprostitutie zijn, en dat er voor 300 vrouwen en 50 mannen online werd geadverteerd (deze mensen zouden dubbel geteld kunnen zijn). In 1998, het jaar voordat de wet in werking trad, werden er 726 vrouwen in de straatprostitutie gevonden, in 1993 nog 2500 tot 3000. Er is ook geen grote shift naar het internet of thuisprostitutie of een andere vorm, of zogenoemde meer 'verborgen' prostitutie gegaan, door invoering van de wet in Zweden in vergelijking met andere landen.

2. Er zijn minder mensen in de prostitutie in vergelijking met omliggende landen.

Zo waren er in Denemarken, waar prostitutie legaal is, acht jaar na invoering van de wet in Zweden 16 keer zoveel vrouwen per capita in de straatprostitutie.

3. Er is een vermindering van sekskopers.

Er bovendien een breed gedragen steun voor de wet in de samenleving (60% tot 79%) , vooral onder jonge mensen (18-38), wat indirect voor minder sekskopers zorgt.

4. Zweden blijkt een minder aantrekkelijk land voor mensenhandelaren.

Dit wordt duidelijk uit onder andere telefoontaps, politie onderzoek, getuigenissen van mensen uit de prostitutie en politie in de Baltische staten. Pooiers kunnen bovendien

maar 3 of 4 vrouwen onder zich hebben, in plaats van grote groepen omdat het simpelweg onmogelijk is om grotere groepen te verbergen.

5. Het beleid blijkt veiliger te zijn voor mensen in de prostitutie.

Kijk bij 'Kritiek' voor een verdere toelichting.

MAX WALTMAN, RESEARCHER STOCKHOLM UNIVERSITEIT EN MINISTERIE VAN GELIJKHEID ZWEDEN:

“Als je je beleid baseert op de rechten van de sekskopers, en niet op het welzijn van de mensen die de seks verkopen, werk je geweld in de hand. In Nederland kun je op sommige plekken voor 10 euro seks kopen. In Zweden moet je zeker 150 euro betalen. Dat zegt iets over de markt. Het gelijkheidsmodel van Zweden zorgt ervoor dat de vraag naar prostitutie en daarmee uitbuiting kleiner wordt. In Nederland is de prostitutie, en daarmee de mensenhandel, niet voor niets enorm. Dat hangt samen met de wetgeving.

“De ideologie achter de Zweedse wetgeving is dat prostitutie inherent is aan ongelijkheid. Mensen in de prostitutie komen overwegend uit moeilijke, arme situaties, en de sekskopers maken daar misbruik van. In Zweden, maar ook in de tien landen die inmiddels een variatie van de Zweedse wetgeving hebben ingevoerd, wil met prostitutie stoppen, omdat het een ongelijkwaardige situatie is, die geweld doet aan vrouwen. Het is niet voor niets dat 99% van de sekskopers man is en 90% van de verkopers vrouw. In de prostitutie komen alle vormen van ongelijkheid samen: racisme, armoede, interseksuele ongelijkwaardigheid en genderongelijkheid. Transpersonen worden gediscrimineerd. Alle kruisende factoren van ongelijkheid zijn aanwezig in de prostitutie. Het gelijkheidsmodel doet iets dat in landen als Duitsland en Nederland nog moeilijk wordt gevonden: het benoemt de onderdrukker en de onderdrukten in de prostitutie.”

Kritiek op Zweden

Het gelijkheidsmodel is geen perfect experiment. Er is dan ook kritiek. Critici van dit model uitten hun zorgen over of de prostitutie niet ondergronds gaat, en of de prostitutie niet onveiliger wordt voor hen die de seks verkopen. In tegenstelling tot de wetenschappelijke artikelen die aantonen de prostitutie geweld veroorzaakt, zijn er geen wetenschappelijke artikelen met data die laten zien dat prostitutie ondergronds is gegaan

of dat er meer geweld komt. De zorg rondom het argument over het ondergronds gaan van prostitutie, is dat de branche dan niet meer zichtbaar is voor de politie. De reactie hierop van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel in Zweden, Kajsa Wahlberg, is dat prostitutie een product is waarvoor geadverteerd moet worden. Als de klant de prostitutie kan vinden, kan de politie dat ook.

Data uit onderzoek laat wél zien dat er geen verschuiving is geweest naar thuisprostitutie, ook al is er een lichte stijging in online prostitutie²⁸. Dit laatste is geheel te verklaren door de opkomst van het internet. Opvallend is dat er in Zweden sinds de invoering van de wet niemand is vermoord in de prostitutie, terwijl dit in landen met een legale prostitutie helaas wel het geval is. In Nieuw-Zeeland, waar prostitutie totaal gedecriminaliseerd is zijn ook meerdere moorden gepleegd²⁹. In Duitsland, waar prostitutie naar Nederlands voorbeeld is gelegaliseerd, zijn bijvoorbeeld ten minste 55 vrouwen gerapporteerd als vermoord in prostitutie tussen 2002 en 2015³⁰. Dit terwijl in Zweden geen vrouwen zijn vermoord in de prostitutie³¹.

Er is dan ook geen bewijs voor meer geweld. Integendeel, omdat mensen in de prostitutie sekskopers ten alle tijden kunnen aangeven, geven sommige vrouwen aan dat sekskopers voorzichter zijn in hun behandeling en wensen. Ze geven aan dat deze wet hen steun geeft in hun positie, in tegendeel tot landen waar prostitutie

gelegaliseerd is en waar competitie is en prijsvergelijkingen worden aangemoedigd, en waar het idee heerst dat sekskopers in hun recht staan om alles te vragen wat zij elders niet kunnen krijgen. De klant is koning. Het 'nordic model', of zoals het in Zweden wordt genoemd: 'het gelijkheidsmodel', wordt dan ook vaak gesteund door survivors die zelf niets meer verdienen aan de seksindustrie.

MAX WALTMAN, RESEARCHER STOCKHOLM UNIVERSITEIT EN MINISTERIE VAN GELIJKHEID ZWEDEN:

“Wat men uit de Zweedse rapporten van 2008, 2010, 2012 en 2014 kan concluderen, is dat hoewel prostitutie in West-Europese landen tot op zekere hoogte is verplaatst

naar internet, de prostitutie in Zweden veel lager is per hoofd van de bevolking in vergelijking met andere vergelijkbare landen. In Denemarken en Noorwegen is de prostitutie bijvoorbeeld sterk toegenomen na 1999 - in Noorwegen totdat zij in 2008 ook het gelijkheidsmodel invoerden - terwijl het in Zweden sinds 1999 is afgenomen. Sommige conservatieve waarnemers denken dat de thuisprostitutie hetzelfde bleef, maar aangezien andere landen een toename op thuisprostitutie zagen, suggereert deze veronderstelling nog steeds dat de Zweedse wet een effect heeft op thuisprostitutie."

Noorwegen

De evaluaties in Noorwegen op het gelijkheidsmodel hebben de grond gelegd voor het Noorse Parlement om door te gaan met dit beleid, tegen de intenties van de evaluatie in. Uit de evaluaties bleek dat het aantal sekskopers was gedaald³².

Europa

Het gelijkheidsmodel is aanbevolen door de Europese Unie. Het Europese Parlement gaf aan dat deze benadering een middel was om "te vechten tegen de handel in vrouwen en jonge meisjes voor seksuele diensten, en gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen."³³

De volgende Europese wetgevende machten hebben gepleit voor het gelijkheidsmodel uit Zweden:

- European Parliament Resolution on Implementation of the Directive 2011/36/Eu of April 5, 2011, on Preventing and Combating Trafficking in Human Beings and Protecting its Victims From a Gender Perspective, 48–51, P8_TA(2016)0227 (May 12, 2016); "develop specific strategies for reducing demand for trafficking for sexual exploitation."
- Parliamentary Assembly of the Council of Europe Resolution 1983, Prostitution, Trafficking and Modern Slavery In Europe, 12.1.1–5. (adopted April 8, 2014); "consider criminalising the purchase of sexual services, based on the Swedish model, as the most effective tool for preventing and combating trafficking in human beings"
- European Parliament Resolution on Sexual Exploitation and Prostitution and its Impact on Gender Equality, 28–35, P7_TA(2014)0162 (Feb. 26, 2014); "believes that demand reduction should form part of an integrated strategy against trafficking in the Member States"
- Prostitution, Trafficking and Modern Slavery in Europe, Report by the Committee on Equality and Non-Discrimination, Parliamentary Assembly of the Council of

Europe Doc. No. 13446 (March 20, 2014) (José Mendes Bota, Rapporteur).
“policies prohibiting the purchase of sexual services are those that are more likely to have a positive impact on reducing trafficking in human beings.”

- Een onderzoeksrapport in opdracht van de Europese Commissie, geschreven door onafhankelijke onderzoekers, bevat ook bewijs dat suggereert dat de Zweedse modelwet de meest effectieve is om mensenhandel te bestrijden. Zie: Study on the Gender Dimension of Trafficking in Human Beings: Final Report (European Commission ed., 2016) [<https://perma.cc/EW46-J6FP>].

Frankrijk

In 2016 voerde Frankrijk een versie van het gelijkheidsmodel in (wet nummer 2016-444). De motivatie voor het invoeren van deze wet was niet alleen het gelijkheidsbeginsel en het bestrijden van mensenhandel in de prostitutie, alswel een kwestie van de hoge kosten voor de maatschappij³⁴. Het in stand houden van prostitutie kostte de overheid 1,6 miljard per jaar.

Maud Olivier, parlementariër in Frankrijk, was de drijvende kracht achter het invoeren van het gelijkheidsmodel. Zij zei hierover in haar speech voor het parlement:

"Dus het is genoeg voor één prostituee om te zeggen dat ze vrij is van de slavernij van anderen, om respectabel en acceptabel te zijn?"

"Waar is de glamour in de 10 tot 15 penetraties per dag die vrouwen ondergaan die gedwongen worden prostituee te zijn, klaarblijkelijk om economische redenen, met dramatische gevolgen voor hun gezondheid?"

"Zeggen dat vrouwen het recht hebben zichzelf te verkopen, is het feit verhullen dat mannen het recht hebben om ze te kopen."

Hoewel de wetgeving op dit moment nog maar enkele jaren van kracht is, geeft senator Laurence Rossignol, voormalig Minister Vrouwenrechten, Voormalig Speciaal Rapporteur Prostitutie en huidig lid van het senaat, aan dat de wetgeving al een positief effect laat zien.

"De inwerkingtreding van zo'n abolitionistische wet vertegenwoordigt een historisch moment. Binnen de Franse samenleving heeft het de manier waarop prostitutie wordt gezien echt veranderd (...) De Franse Republiek, die de erfenis van de

verlichtingsfilosofen bezit en altijd gretig de menselijke waardigheid wil verdedigen, waar en wanneer het maar kan, heeft ondubbelzinnig haar absolute toewijding uitgedrukt vrouwen en meisjes in de prostitutie te erkennen als slachtoffers die bescherming nodig hebben, en niet als delinquenten die strafrechtelijk zouden moeten worden vervolgd”.

Ook landen als Canada, Ierland, Noord-Ierland en Israël namen het gelijkheidsmodel van Zweden over.

4 - WAAROM NIET EEN ANDER BELEID DAN HET NORDIC MODEL

Het gelijkheidsmodel versus het legaliseringsbeleid zoals in Nederland, zijn niet de enige twee manieren om prostitutie te reguleren. Zo zijn in veel Oost-Europese landen de mensen in de prostitutie strafbaar. Dit model waarbij het verkopen van seks strafbaar is, maakt de kwetsbare mensen in de prostitutie nóg meer kwetsbaar.

De 'sekswerklobby' heeft een ander model als favoriet, namelijk het beleid in Nieuw-Zeeland dat daar in 2002 is ingevoerd. Dit beleid decriminaliseert zowel de sekskoper als seksverkoper, en reguleert de prostitutie ook niet. Het model met het minste overheidsbemoeyenis, zou je kunnen zeggen.

Nieuw-Zeeland heeft een unieke situatie. Het is een eiland met weinig migratie, en zonder grote steden. Het model lijkt een positief effect te hebben op de situatie van de mensen in de prostitutie, maar dit is grotendeels te verklaren met het feit dat vóór de invoering van deze wet het verkopen van seks strafbaar was. Het model is dus zeker een verbetering op de situatie hiervoor, toen mensen in de prostitutie maximaal risico liepen. Toch gaf de premier van Nieuw-Zeeland zelf aan dat de invoering van deze wet is mislukt.³⁵

Waarom? De bedoeling van de wetgeving was om minderjarige prostitutie te verminderen. Dit is niet gebeurd. Ook zijn er sinds de invoering van de wetgeving een groot aantal vrouwen in de prostitutie vermoord. Ter vergelijking: Nieuw-Zeeland heeft de helft van de populatie van Zweden. In Zweden is sinds 1999 geen enkele vrouw in de prostitutie vermoord door een sekskoper. Ook geeft het rapport van de overheid aan dat ondanks de decriminalisatie van de mensen in de prostitutie, het sociale stigma rondom prostitutie is blijven bestaan³⁶, en dat de wetgeving weinig heeft gedaan aan het geweld tegen vrouwen in de prostitutie, volgens bordeelhouders, mensen in de prostitutie en andere betrokkenen³⁷.

Exxpose stelt dat het strafbaar stellen van de vrouwen in de prostitutie het meeste risico voor hen oplevert. Dit model wordt gehanteerd in landen als Moldavië, Roemenië en

Hongarije. Wat betreft risico's voor de vrouwen, volgt na dit model het Nieuw-Zeelandse model, dat de mensen in de prostitutie aan hun lot overlaat. In Duitsland en Nederland is ook veel geweld tegen mensen in de prostitutie, veel mensenhandel én worden mensen in de prostitutie vermoord. Onder het gelijkheidsmodel lijkt het minste geweld tegen vrouwen te zijn. In dit laatste model wordt prostitutie zelf als geweld tegen vrouwen en transpersonen gezien.

Wat is het doel achter de verschillende manieren waarop landen prostitutie aanpakken? De vraag die volgens ons gesteld moet worden is: hoe kunnen we de meeste kwetsbaren beschermen, en criminaliteit het meest effectief bestrijden? Vinden wij dat Nederland de vraag en aanbod in prostitutie moet faciliteren of moet streven naar het elimineren van prostitutie? Vinden we in dit debat de vrouwen die aangeven zelf te kiezen belangrijker dan de situatie van de meerderheid? Zijn we werkelijk zo geëmancipeerd als we beweren?

5 - OVER DE SCEPSIS

Er zijn geen onderzoeken die zijn gebaseerd op data, die de scepsis voor het gelijkheidsmodel bevestigen. De artikelen waar door sceptici wel geregeld naar wordt verwezen, baseren hun conclusies op geruchten of persoonlijke informanten. Zo verwijzen Jane Scoular en Ronald Weitzer³⁸ naar Petra Östergren, die haar beweringen baseert op een niet-representatieve groep van twintig personen die geheel positief staan tegenover hun beroep en belang hebben bij het zich negatief uiten over de wetgeving van Zweden. Het

onderzoek waar naar wordt gerefereerd is daarbij nooit gepubliceerd, en daarom kunnen haar conclusies niet worden gestaafd. Ook wordt er vaak gerefereerd naar voormalig sekswerker P. Jacobksen / J. Levi.

P. Jacobksen is een (financieel) belanghebbende in de seksindustrie, als voorzitter van de Rose Alliance en Global Network of Sex Work Projects.³⁹ Ze heeft voorheen gewerkt als stripper en zette andere strippers aan het werk.

Uit de evaluatie van de Zweedse regering in 2010 bleek dan ook dat de bewering dat de omstandigheden van mensen in de prostitutie slechter werden, ongegrond waren.

6 - OVER EXXPOSE

Exxpose is een jongerenbeweging die de misstanden in de prostitutie aan de kaart stelt in Nederland. Exxpose heeft het burgerinitiatief 'Ik ben onbetaalbaar' aangeboden aan de Tweede Kamer in 2019, waarbij 50.000 Nederlanders de overheid vragen om het Zweedse prostitutiebeleid in Nederland in te voeren, namelijk het strafbaar stellen van het kopen van seks. De jongerenbeweging is niet politiek of religieus, en bestaat uit een diverse samenstelling van Nederlandse jongeren tussen de 16 – 30 jaar. De motivatie van de jongerenbeweging ligt in de persoonlijke confrontatie van de mensonwaardige en ongelijkwaardige omstandigheden van leeftijdsgenoten in de seksindustrie, en de publieke verontwaardiging over het beleid dat hieraan ten grondslag ligt. Veel leden van de jongerenbeweging zijn dan ook werkzaam in de zorg, medische hulpverlening of in de Rechten.

BRONNEN

¹ European Parliament. (2014). Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality. Geraadpleegd van [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET(2014)493040_EN.pdf)

² European Parliament. (2014). Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality. Geraadpleegd van [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET(2014)493040_EN.pdf)

³ European Parliament. (2014). Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality. Geraadpleegd van [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET(2014)493040_EN.pdf)

⁴ European Parliament. (2014). Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality. Geraadpleegd van [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET(2014)493040_EN.pdf)

⁵ Waltman, M. (2011). Prohibiting Sex Purchasing and Ending Trafficking: The Swedish Prostitution Law. Geraadpleegd van <https://repository.law.umich.edu/mjil/vol33/iss1/507>

⁶ Huisman, W., & Kleemans, E. R. (2014). The Challenges of fighting sex trafficking in the legalized prostitution market of the Netherlands. Geraadpleegd van <https://link.springer.com/article/10.1007/s10611-013-9512-4>

⁷ Farley, M. Cotton, A., & Lynne, J. et al., (2003). Prostitution and Trafficking in Nine Countries: An Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder. Geraadpleegd van <http://www.prostitutionresearch.com/pdf/Prostitutionin9Countries.pdf>

⁸ Choi, H., Klein, C., Shin, M.-S., & Lee, H.-J. (2009). Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) and Disorders of Extreme Stress (DESNOS) Symptoms Following Prostitution and Childhood Abuse. *Violence Against Women*, 15(8), 933–951. <https://doi.org/10.1177/1077801209335493>

⁹ Farley, M. Cotton, A., & Lynne, J. et al., (2003). Prostitution and Trafficking in Nine Countries: An Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder. Geraadpleegd van <http://www.prostitutionresearch.com/pdf/Prostitutionin9Countries.pdf>

¹⁰ Van Wijk, A., Nieuwenhuis, A., Van Tuyn, D., Van Ham, T., Kuppens, J., & Ferwerda, H. (2010). Kwetsbaar beroep. Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam.. Geraadpleegd van https://www.beke.nl/doc/2010/Kwetsbaar_beroep_download.pdf

¹¹ Ministerie van Justitie. (1997). Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, enige andere wetboeken en enige wetten (opheffing algemeen bordeelverbod). Geraadpleegd van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-1999-464.html>

¹² Daalder, A.L. (2007). Prostitution in the Netherlands since the lifting of the brothel ban. Geraadpleegd van https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:a0ca309e-9739-49a9-a803-9820a8de0fa5/ob249a-fulltext_tcm44-83466.pdf

¹³ Daalder, A.L. (2007). Prostitution in the Netherlands since the lifting of the brothel ban. Geraadpleegd van https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:a0ca309e-9739-49a9-a803-9820a8de0fa5/ob249a-fulltext_tcm44-83466.pdf

¹⁴ KLPD. (2008). Schone Schijn: De signalering van mensenhandel in de vergunde prostitutiesector. Geraadpleegd van https://www.om.nl/publish/pages/17709/klpd_sneep_low_res_tcm5-968601.pdf

¹⁵ Huisman, W., & Kleemans, E. R. (2014). The Challenges of fighting sex trafficking in the legalized prostitution market of the Netherlands. Geraadpleegd van <https://link.springer.com/article/10.1007/s10611-013-9512-4>

- ¹⁶ Cho, S.-Y., Dreher, A., Neumayer, E. (2013). Does Legalized Prostitution Increase Human Trafficking? Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2012.05.023>; Jakobsson, N., & Kotsadam, A. (2013). The law and economics of international sex slavery: Prostitution law and trafficking for sexual exploitation. *European Journal of Law and Economics*, 35(1), 87–107.
- ¹⁷ Europol (2016). Situation Report Trafficking in human beings in the EU. Geraadpleegd van <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/trafficking-in-human-beings-in-eu>
- ¹⁸ Daalder, A.L. (2007). Prostitution in the Netherlands since the lifting of the brothel ban. Geraadpleegd van https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:a0ca309e-9739-49a9-a803-9820a8de0fa5/ob249a-fulltext_tcm44-83466.pdf
- ¹⁹ Daalder, A.L. (2015). Prostitutie in Nederland anno 2014. Geraadpleegd van https://www.wodc.nl/binaries/cahier-2015-1-volledige-tekst_tcm28-73288.pdf
- ²⁰ Margaret A. Baldwin MHS (2004) Living in Longing, *Journal of Trauma Practice*. Geraadpleegd van https://doi.org/10.1300/J189v02n03_16
- ²¹ Farley, M, Prostitution and Trafficking in Nevada: Making the Connections, 44; Lenore Kuo, Prostitution Policy: Revolutionizing Practice Through a Gendered Perspective (New York: NY Univ. Pressm 2002), PDF e-book, 84.
- ²² Farley, M., Schuckman, E., Golding, J. M., Houser, K., Jarrett, L., Qualliotine, P., & Decker, M. (2011). Comparing Sex Buyers with Men Who Don't Buy Sex: "You can have a good time with the servitude" vs. "You're supporting a system of degradation". Geraadpleegd van <http://www.prostitutionresearch.com/pdfs/Farleyetal2011ComparingSexBuyers.pdf>; Van Husen, G., & Van Dijk, T. (2014). In gesprek met de klant: Een onderzoek naar klanten van prostituees en hun rol bij de aanpak van misstanden.. Geraadpleegd van http://www.ggd.amsterdam.nl/publish/pages/473214/in_gesprek_met_de_klant.pdf; Raphael, J., & Shapiro, D. L. (2004). Violence in Indoor and Outdoor Prostitution Venues. *Violence Against Women*, 10(2), 126–139. <https://doi.org/10.1177/1077801203260529>
- ²³ Waltman, M. (2011). Prohibiting Sex Purchasing and Ending Trafficking: The Swedish Prostitution Law. Geraadpleegd van <https://repository.law.umich.edu/mjil/vol33/iss1/507>
- ²⁴ SOU 2010:49 (2011). Evaluation of the prohibition of the purchase of sexual services. Geraadpleegd van <https://www.government.se/articles/2011/03/evaluation-of-the-prohibition-of-the-purchase-of-sexual-services/>
- ²⁵ Uit "Appraising the Impact of Toward a Feminist Theory of the State: Consciousness-Raising, Hierarchy Theory, and Substantive Equality Laws." *Law & Inequality: A Journal of Theory and Practice* 35, no. 2 (2017): 353–91.
- ²⁶ SOU 2010:49 (2011). Evaluation of the prohibition of the purchase of sexual services. Geraadpleegd van <https://www.government.se/articles/2011/03/evaluation-of-the-prohibition-of-the-purchase-of-sexual-services/>
- ²⁷ Zie voor een overzicht van de verschillende onderzoeken Waltman, M. (2011). Prohibiting Sex Purchasing and Ending Trafficking: The Swedish Prostitution Law. Geraadpleegd van <https://repository.law.umich.edu/mjil/vol33/iss1/507>; Waltman, M. (2017). Appraising the Impact of Toward a Feminist Theory of the State: Consciousness-Raising, Hierarchy Theory, and Substantive Equality Law. Geraadpleegd van https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2992921
- ²⁸ SOU 2010:49 (2011). Evaluation of the prohibition of the purchase of sexual services. Geraadpleegd van <https://www.government.se/articles/2011/03/evaluation-of-the-prohibition-of-the-purchase-of-sexual-services/>; Zie voor een overzicht van de verschillende onderzoeken Waltman, M. (2011). Prohibiting Sex Purchasing and Ending Trafficking: The Swedish Prostitution Law. Geraadpleegd van <https://repository.law.umich.edu/mjil/vol33/iss1/507>; Waltman, M. (2017). Appraising the Impact of Toward a Feminist Theory of the State: Consciousness-Raising, Hierarchy Theory, and Substantive Equality Law. Geraadpleegd van https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2992921

²⁹ Penny White, Remembering the Murdered Women Erased by the Pro-Sex Work Agenda, FEMINIST CURRENT (Nov. 3, 2015), <http://www.feministcurrent.com/2015/11/03/remembering-the-murdered-women-erased-by-the-pro-sex-work-agenda/>

³⁰ Penny White, "Remembering the Murdered Women Erased by the Pro-Sex Work Agenda." [feministcurrent.com](http://www.feministcurrent.com), November 13, 2015 [<https://perma.cc/CS8A-JMPU>].

³¹ Waltman, M. (2017). Appraising the Impact of Toward a Feminist Theory of the State: Consciousness-Raising, Hierarchy Theory, and Substantive Equality Law. Geraadpleegd van https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2992921

³² Jakobsson, N. and Kotsadam, A. (2013). "The law and economics of international sex slavery: prostitution laws and trafficking for sexual exploitation," *European Journal of Law and Economics*, Vol. 35:87-107.

³³ <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2014-0071&language=NL>

³⁴ ProstCost: Estimate of the economic and social cost of prostitution in France, via <https://prostitutionresearch.com/prostcost-an-estimate-of-the-social-and-economic-cost-of-prostitution-in-france/>

³⁵ <https://www.feministcurrent.com/2015/11/03/remembering-the-murdered-women-erased-by-the-pro-sex-work-agenda/>

³⁶ Report of the Prostitution Law Review Committee on the Operation of the Prostitution Reform Act 2003 (Wellington, NZ: Ministry of Justice, 2008), 154 [<https://perma.cc/0dW66NBn2Ti>].

³⁷ Report of the Prostitution Law Review Committee on the Operation of the Prostitution Reform Act 2003 (Wellington, NZ: Ministry of Justice, 2008), 14, 57 [<https://perma.cc/0dW66NBn2Ti>].

³⁸ Ronald Weitzer citeerde een van Scoulers stukken samen met het werk van een andere niet-gepubliceerde auteur om zijn bewering te ondersteunen dat "[i] onafhankelijke beoordelingen aangeven dat de Zweedse wet niet de heilzame effecten heeft gehad die door advocaten worden geclaimd" Zie Weitzer, R. (2009), *Legalizing prostitution: Morality politics in Western Australia*. *British Journal of Criminology*, 49(1), 88–105.

³⁹ NSWP Elects New President, Pye Jakobsson," NSWP: Global Network of Sex Work Projects, January 31, 2014, accessed Nov. 20, 2018, <http://www.nswp.org/news/nswp-elects-new-president-pye-jakobsson>[<https://perma.cc/F8DH-2B6L>].